

INDEKS KNJIGA

IZVORIŠTE, RAVNICA ILI POEZIJA TIHE MEDITACIJE

Radomir Mićunović: »Dan i bezdan« — *Matica srpska*, 1974.

Radomir Mićunović je pesnik koji strpljivo, bez estrade i samoreklame, osvaja, iz godine u godinu, sopstveni poetski prostor. To je pesnik ravnice univerzalno shvaćene, pesnik »pokrajine pod vodom, koju uzalud tražim u nepreglednom polju raži«.

Nasuprot mnogim pesnicima koje ravnica i visoko nebo nad njom podstiču na misli određenja i poetsko kazivanje i koji svoju misao uobličavaju smirenom »ravnicačarskom«, pomalo širokom, lenjom metaforom, Mićunović govori svoje ushite i žustre dvojbe, rekli bismo, gorštačkom ustrelašću. Nema u Mićunovićevim stihovima epskog raspoloženja, patetike i velikih reči koje su samo primerene značajnim događajima i retkim istorijskim trenucima, ali ni preteranog insistiranja na artificijelnom koje želi izjednačiti sve emocije i misli.

To je poezija zdravog čuđenja glasnim stvarima, okatom fenjeru, nedolascima, teškoj vodi, lišću ponad čula, ushito detinjem koji ponavlja: Taj crni pas. Taj crni pas, Taj crni pas — koji hoće da ujede. Javljaju se iznenada poetski znakovi: crvene gugutke, neobične žege, carski gušter, lampa pod lobanjom i poslednja svetlost, ne kao kraj, već kao seta, zamišljenost, skepticizam.

Mićunovićev poetski svet nije velik, ne širi se, ali je sagledan, promišljen, romantičarski uspostavljen i ironično razgrađivan. U kontekstu mlađe srpske poezije ima neumnjivo nekoliko pesnika koji *stoje po strani* i nisu u prvoj garnituri interesovanja kritike, ali to ne znači da vreme i revalorizacija vrednosti neće menjati »prvu garnituru« i više puta. U svakom slučaju, pesnik Mićunović, kao i nekoliko drugih pesnika, *stoje po strani*.

Od prve knjige poezije »Krilna okna«. Mićunović nije načinio »veliki skok«, kako to običavaju reći i apotekarski izmeriti paušalni kritičari, jer je već i njegova prva knjiga zrela poezija.

»Dan i bezdan«, kako se i naslućuje, u naslovu, transponovanje je dnevnih i bezdanih strujanja misli, poetskog pulsa, protoka, života. Četiri ciklusa — Drvo koje kasni, Teška voda, Zapis u dva reda i Poslednja svetlost — tematski i formalno objedinjuju i razuđuju celinu knjige.

Metaforika Mićunovićeva stiha obojena je čulnošću koja oscilira u kontrastu ili je zatamljena. Kao na primer u stihovima »U ranu se nastanjuje svetlost (prkosno, kao so, za vek«. Ili »gorke gore u vazduhu«, »stvari imaju glas različit«. Ironična antiteza, u istoj pesmi, »Glasne stvari«, ostvarena je stihovima »A glas muštikle koji se ne razlikuje od glasa zove«. Vašarski vergl detinjstva za Mićunovića je »smenjivanje

dana i bezdana stari vergl imitira moje srce«.

Meditativno-lirske spone figura u jednoj strofi ili istoj pesmi, ili celoj zbirci, nisu asocijativno-nadrealističke, već jezik, osebužno znakovlje, koje se učini ponekad prepoznatljivim, tek u kontekstu osmišljavanja, nadgrađuje i dovršava pesnikovu ideju. U tome i jeste jedna od bitnih vrednosti i ostvarenosti Mićunovićeve poezije.

Petko Vojnić Purčar

ZVONIMIR BULJEVIĆ: »OD SNA I NATRAG«

Čakavski sabor, Split, 1975.

Zvonimir Buljević (rođen 1933) do sada je objelodanio tri prozne knjige: »Priče s krova« (1968), »Zli otoci« (1970) i »Ožiljci« (1971). Njegova četvrta knjiga kratkih priča »Od sna i natrag« podijeljena je na cikluse — Vremena za ljubav, Noktom u asfalt, Strahovima, Od sna i natrag.

Tiskotina o kojoj je riječ svojevrsan je primjerak suvremene hrvatske proze. Prije svega ona podsjeća i opominje na nedostatak domaće kratke priče, a posebno one priče koja govori o stvarnim događajima u životu, bez ikakvih umjetnih lomova u infantilnim i iskrivljenim ogledalima kojekakvih mišljotina. Buljević se ovdje predstavio kao izraziti minijaturist. Sa gotovo desetak rečenica njegove priče kazuju proživljavanja djetinjstva, daju svojevrsnu retrospektivu autorova življenja, obraćajući se neumitnoj i krutoj svakodnevnici. Ima tu i onoga što se ne bi moglo nazvati klasičnim imenom priče: esejića, zapisaka, crtica, krokića i notica. To, međutim, ni najmanje ne umanjuje značaj ove maštovite, osebujne, dojmljive, zanimljive i nadasve prijemčljive knjige. Stoviše, to joj daje jednu drugu dimenziju, nešto što bi slobodno mogli nazvati pomoćnim putem.

Iskaz ovog minijaturiste (bliskog Čehovu, mada samo po vanjskoj formi) kreće se od prisjećanja na dane djetinjstva, dane provedene u školskoj klupi (primjerice priča »U pampase« od svega 25 redaka), na sjećanje o igranju šaha, govorenje o golubovima i vrapcima, o rujanju, o šetnjama do groblja, o čekaonici i prosjaku i naoko svim drugim životnim sitnicama. To je put od djetinjstva do današnjeg održanja u suvremenici, dat preko kratkih, jasnih i čitkih zapisaka svekolikih događaja. Sve su to priče iz postvarena života, njegove vjerne kopije, zapisi neopterećeni nekim umjetnim stvaranjem velikih događaja, podobnih za »književno stvaranje«. U tim njegovim pričama naizmjenice se smenjuju stanja opisa, razmišljanja i zaključaka. Tek tamo gdje Buljević prelazi u stvaranje dijaloga osjeća se prenapregnutost, neprirodnost, nedostaje spontanosti pomalo se teatralno i patetično govorno opći.

Kao i priče, tako su jednostavni i njihovi naslovi: Teta Klara, Osluškiivanje, Prozorčić, Iskušeni, Jutro u Institutu, Golubovi, Svi ključevi grada, Ljubomora, Stupica, U zatvoru, Igre, Marširati, Pamtimmo...

Rečenica je jasna, kratka, čista, oslobođena svih suvišaka, pa zato i lako čitljiva. Teme zapisaka najčešće su vanjske pojave ispod kojih se kriju naslage unutrašnjeg života i psiholoških stanja. Buljević ni najmanje nije nezainteresiran posmatrač, kako zbog svoje jednostavnosti može izgledati površnom čitaču, on čak, svoj stav iskazuje vrlo određeno, brani ga, bori se za njega, pa ga čak i drsko (u onom lijepom smislu ove riječi) nameće.

Buljević vrlo jednostavno sudara dva potpuno oprečna svijeta, da bi pokazao svu njihovu različitost, isključivost i antipodnost, a u isto vrijeme i konstataciju njihove sudbinske upravljenosti jednog na drugi.

Knjiga započinje pričicom o školskim danima (»U pampasu«), o svojim četrnaes-

togodišnjim doživljajima, a svojim minijature završava pomalo nejasnom i zamagljenom pričom (»Beskrajno u svemiru«) o suvremenoj svakodnevnici.

»Shvatio sam da sunce teži imploziji, a ne eksploziji, da se erupcije događaju istodobno s jedne i s druge strane u nastojanju da se mase zbiju u idealnoj sredini i međusobno unište stvarajući jezgro nečega, crnu rupu u koju će ucuriti sve što je na dohvatu i što se kreće, sve što se vidi i što je svjetlost ili zračenje — sestra je bila na zabavi... (itd. sve u jednoj rečenici).

Dakle, ne samo sadržajno, već i stilski Buljević pravi u svojoj knjizi minijaturnih priča put od djetinjstva do svemira. Zato bi se ova knjiga mirne duše mogla nazvati, i — Od djetinjstva i naprijed.

Tomislav Marijan Bilosnić

RANKO RISOJEVIĆ: BOSANSKE ELEGIJE

Glas, Banja Luka, 1975.

Nova pesnička zbirka Ranka Risojevića »Bosanske elegije« nije knjiga koja svojom pesničkom suštinom, kao oštricom, koju nosi, može probiti i dovesti do prostora bez kojih se, pesnički, stvaralački, bilo, ali jeste knjiga koja pesnički dosegmuto, stvaralački sazdano, čini jasnijim u prostoru koji je za sebe odredila.

Risojević, inače, nije autor koji se slučajno uvrstio u kolo pesnika i tokove pesmovitosti. Naprotiv, još prvim pesničkim tekstom »Vid tame« (1967), oglasio se kao pesnik kome je poezija bliskost vlastitog bića, kome je pesnički svet prostor gde se osmišljava postojanje.

Knjiga »Bosanske elegije«, koju je likovno obogatio Omer Berber, inspirisana je koliko Bosnom toliko i životom univerzalno, koliko idejama i delima bosanskohercegovačkih umetnika, toliko umetnošću i borbenošću uopšte, koliko bosanskohercegovačkim gradovima, zavičajnim Kalendarima, kostajničkim pesnikovima detinjstvom, bosanskim planinama i rekama, toliko svetskošću u celini, slojevitošću i kontinuitetom ljudskog žića i bića.

Ako pesnik ističe pitanje:

Bosanski čobani
šta su pjevali,
u ona mitska vremena?

Šta su pjevali tada:
ruka? so? predvečerje?
Kojem je dijelu tuge
bio namijenjen svećani glas? —

on svakako ima u vidu univerzalnost odgovora, jer je svestan mitskog ljudskog zajedništva u kome je bosanski čovek imao jednu od niza relacija i gde je bio jedna od niti zajedničkog početka.

U svojoj svesti o svetu Risojević ne želi da koti neke posebne granice i ograničenja. Njegova »Velika bosanska elegija« samo je to, dakle, po naslovu, po posvećenju Petru Kočiću, još možda po nekom od parcijalnih unutrašnjih značenja; po svemu drugom, i ponajpre po svojoj pesničkoj otvorenosti, po stvarnosti kojom je naseljena od početka do kraja, to je pesma uopšte, figurativni pesnički tekst koji sugestivno, promišljeno saopštava da je »nemjerljivost uzdaha znatna«, da »mi čujemo samo svoj glas« (koji se premeće između budućnosti) i još dalje prošlosti, »da svoje snažno bilo slušaju riječi«, da »kao drhtaj putuje zlatnom žicom tkanice (glas dvojica i onoga koji,) još uvijek, traži kamen za uzglaavlje«.

U »Četrnaestoj bosanskoj elegiji«, posvećenoj Andriću, »Odzvanja podne, ruše se sjenke na sećiji miruje knjiga samo jedna jedina, moćna, stalna, samo jedna jasna«.